

ORADEA-MARE (N. VĂRAD)
12 novembre st. v
24 novembre st. n.

Èse in fiecare duminică
Redacțiunea :
Strada principală 375 a.

Nr. 46. ANUL XXXI.
1895.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe 1/8 de an 5 fl.
Pe 1/4 de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Pietrele Dómnei.

(Incheiare.)

Dómna oftă.

Chiar de a doua zi începă să curețe prin peșteră, să împodobescă pereții cei umezi, să așternă mușchiu pe jos. Trebuie să vedă tot impregiurul ei, să rânduiescă tot, cum le place femeilor să facă.

Se infășură in manta, își spală hainele la izvor și le întinse pe crăci de se uscă. Intr'o despărțire mică adunară crăci să le aibă uscate ca să pôta aprinde focul. Lipsa cea mai mare pe care o simțiau eră lipsa pânei. Un știulete de porumb cu bóbele aurite li s'ar fi părut la améndoii mai prețios decât tóte comorile de pe lume.

Ca să ia nițică pâne și nițică sare, dar mai mult ca să mai afle câte ceva, Ștefăniță cobori într'o zi in vale, după ce îi făcuse întei Dómnei focul și o rugase cu tot dinadinsul ca să nu cumva să caute scăpare in peșteră, de s'ar întemplă să o amenințe vre o primejdie, ci in pădure séu și mai bine sus pe stânci.

— Eu nu me tem! și aș vré mult să mai aflu câte ceva, țise ea.

Până să se întorcă Ștefăniță, adună fragi și căpșuni pentru ca credinciosul ei păzitor să găsească ceva răcoritor când se va întorce din drumul cel primejdios. De odată auzi un zgomot și o mormăilă in apropierea ei de tot. Mai întei se speria într-atât, încât i se părú că tóte alea sclipiau și se învêrtiau dinaintea ochilor séu că se întorcea locul cu ea; pe urmă vedú des-

lușit un urs puternic, unul dintre aceia cărora le țice „gulerat“ adică cu guler alb pe blana roșiatică închisă.

Căută și el ca și dēnsa căpșuni, care sânt una din mâncările cele mai plăcute ale urșilor, și se apropiă de ea fără să fi băgat-o încă de sémă.

Cu tótă frica grozavă ce încercă, Dómna tot nu uită povata omului ei de credință și se furișă cât putú mai fără de sgomot inainte, și pe urmă începú să urce. Cărceii murelor și căpșunelor i se agățau de haine și o țineau in loc ca și cu niște lanțuri. Trebuie să lupte la fiecare pas, și auziá mereu jos cum călcă ursul tușururile cu labele lui cele late și cum indrugá liniștitu-i mormăit pe care țiganii când il aud, țice: „că cițeșce că e fecior de popă“.

In sfêrșit scăpă de erburi, și fără să se uite îndêrét, începú să urce in sus pe pietrele cele netede, care ardeau de căldură.

Pulsul îi bătea aminteri de tare. Inima îi zvieniá de să sară din loc; picioarele mai îi ințepeniseră. Dar frica îi dá o putere și o stăruință grozavă. Nu se odihni până ce nu ajunse pe o stâncă aproape perpendiculară, pe care cădú in genunchi. D'acolo putea să urmărescă mișcările ursului. Intei și întei el cercetă peștera, scóse carnea afară, mănca pómele, și după ce scotoci tóte alea un cias intreg, intrá in peșteră de se culcă pe patul ei.

Cât nu mulțumi ea in sufletul ei prevêdătorului Ștefăniță, fără de a cărui povéță s'ar fi pomenit singurá față in față cu fiéra ingrozitoare!

Vremea trecea. Rațelele sórelui o isbiră drept in creșcet și ea tot ingenun-

MARIA LUISA PRINCIPESA BULGARIEI.

chiată sta, ne mai putând de sete, rădemată în mâni și cu privirea țintă în jos. Căci acum îi eră frică că s'o întorce Ștefăniță și n'o putea să-i dea de veste că ursul eră în peșteră. Decă nu s'ar mai întorce? Prea zăbovia mult. Atunci desnădejdea eră p'aci să-i invingă inima și eră aprópe să se prăbușescă după stâncă, de frică.

Dară gândul că trebuia să înșciințeze pe tovarășul ei și să-l scape de primejdie, o ținu.

Un vultur se rotocolia în liniște în impregiurul stâncei la picioarele ei. Alt nimic nu se mișcă. În sfârșit sórele începú să apuie; umbrele copacilor se lungiră. Decă o inoptá până nu s'o întorce Ștefăniță?...

Dar auđi o mișcare în pădure, și numai decăt pe urmă se ivi și el ținend de frunđe într'o mână o grămadă de știuleți de porumb.

Elena îi făcú semn cu basmaua, dar el nu se uită în sus. Îl strigă pe nume cât putú mai tare... el pășiá liniștit înainte spre peșteră. Vocea se duce departe de jos în sus, dar de sus în jos nu. Îl vėđu a-jungend dinaintea peșterei, pe urmăfăcend un pas înapoi. Peste o clipă asvėrl departe știuleții de porumb și-și trase paloșul. Dómna nu mai vedea înaintea ochilor de gróză. Ursul eși afară; Ștefăniță îl așteptá cu hotărire. Fiara se ridicá urlând furios; eră mai înaltă decăt el cu un cap. Dar Ștefăniță îi și infipse paloșul în gât până în mâner. Ursul ridicá labele-i puternice și Dómnei i se părú, că au căđut amėndoi jos.

Atunci pierđendu-și mințile de frică, voind să-i sară într'ajutor, alunecá iute ca vėntul de pe stâncă și se pomeni lângă Ștefăniță, care tocmai își scotea din umăr ghiarele fiarei care se sbătea, și se ridicá de jos.

Cu tótă durerea ce încercá, scóse un țipăt de bucurie, când vėđu pe Dómna lui lângă el în vieță. El cređuse că o omorise fiara, căreia îi atėrnau și acum impregiurul gurei bucăți pline de sánge din carnea ce mănecase.

La început Ștefăniță nici nu vru să-și arate rana. Dar Elenena nu se lăsá de el până până nu se învoi să-i o lege cu bucăți de cárpe rupte din rufele ei.

— Am furat porumbul! đise Ștefăniță; și începú să ridá pe când spintecá și jupuiá ursul pe a cărui blană móle trebuia să se culce Dómna d'ací înainte.

Ea se uitá la el și-l muștrá.

Dar decă or fi avut bieții ómeni nevoie de el? Barim să li-l fi plătít!

— Cu ce? întrebá el. A!... Domnul a scăpat, urmă el; e în Ciceu și își adună armata. O să vie să te ia peste câteva đile, Măria Ta!

— Și tocmai acum îmi spui?

Ștefăniță se uitá la ea.

— Apoi aveam mai întėi o vorbă de vorbit cu ursul și n'a vrut s'aștepte, batá-l pustia!

Risul Dómnei rėsuná pentru întėia óră limpede ca argintul. Și pe urmă rise iar mult, căci Ștefăniță făcú ursului o plecăciune și îi đise: „Fii bun, de îngăduie să spui Dómnei ceva... numai nițel... și pe urmă ne-om luptá”.

Elena alese doi știuleți frumoși de porumb, și se puse să-i cócă la foc, până ce li se prăji bine bóbele aurii. Li dete unul lui Ștefăniță și pe celalalt îl duse la buzele ei cele roșii. Ștefăniță se uitá la ea cum ronțăiá bóbele cu dințișorii albi ca de sórece.

— Ce-aș da să șciu ce s'o fi făcut Toma, care mi-a dat calul, đise ea de odată, oprindu-se.

— Ála a murit! respunse Ștefăniță; și își vėđu liniștit de mánecare.

— A murit! strigá Dómna, deschidend mari ochii ei frumoși. A murit pentru mine!

El mușcă și mai adânc din știuletele de porumb și mormăi ceva despre noroc; ea nu pricepú ce đice.

— Dar cum au pus mâna pe el?

— S'a dat prins.

— S'a dat prins? Cum și de ce?... spune Ștefăniță.

— Le-a spus cumcă el ar fi Domnul, și turcii au cređut și s'au întors cu el îndėrėt o bucată bună de drum, și țipau de bucurie, până ce țėranii, proști cum sânt de nici odată nu pot să-și ție gura, le-au spus cine e, și atunci unde s'au mániat pe el și mi ți l'au schingiuit... de a fost vai de mama lui!

Dómna se infiorá.

— Bietul Toma! đise ea cu lacrămile în ochi.

— Bine c'ai scăpat dumneata, Măria Ta!

Rana lui Ștefăniță nu eră așa de ușóră, cum đicea el.

Incepuse să-l prinđă niște friguri tari și zăcea în peșteră aiurând, iar în aiurări vorbiá mereu de Elena. Ea nu mai avea decăt cáțiva știuleți de porumb, de óre-ce ursul mánecase tótă mánecarea. Adună căpșuni pe cât putú. Curėnd băgá de sémá că puterile bolnavului scădeau într'un chip îngrozitor. Atunci se hotári să plece la vėnátóre; la început nu nemerí nimic, de mai multe ori, dar pe urmă omori destul vėnat de se putú hráni și pe ea și pe bolnav. În sfērșit îl lăsară frigurile, și căđú într'un somn adânc, întremátor. Într'o đii se părú că aude un țipăt scurt da frică și pe urmă un sgomot de luptá puternică. Într'o clipă fu în picioare și se repeđi la arme; nu găsi decăt o lance răđematá de zid; puse mâna pe ea. Când eși în gura peșterei, vėđu pe Dómna, care cu paloșul lui în mână, se apără ca o leóicá în potriua a doi turci.

Ștefăniță nu se mai simți slab. Se repeđi la unul și-l pocni în cap până nici nu băgá Dómna de sémá. Celalalt vru să fugá, dar îl trėnti la pământ, și-l sugrumá chiar cu brăul lui.

Cel dintėi tot mai rėsuflá.

— Mai vin și alții? îl întrebá Ștefăniță. Murindul clătina din cap. Or că nu înțelesese întrebarea, or că nu vrea să spue nimic. Elena sta răđematá de zidul de stâncă, galbenă ca cėra. Acuma, când trecuse primejdia, femeia cea îndrăsnėtá se temea. Ștefăniță vru să tărėscá incolo trupurile mórte, dar nu putú, căci odată cu siguranța îl cuprinse și lipsa de putere. Elena îi stropi pleópele și buzele cu apă rece.

— Ce să fac? întrebá ea simplu.

El arătá morții cu mâna.

— Or ei or noi să plecăm, strigá ea cu grabă.

El se uitá lung la ea. și oftá adânc.

— Tu nu poți umblá! Nu-i așa, ești prea slab, nu poți face drumul cel lung până la Ciceu?

— Ba o să merg!

Luará ceva de mánecare și Elena luá și blana de urs la spinare, și când se inserá, infășurá pe bolnav într'ėnsa, și îl culcá sub un copac, iar ea stătú de pazá cu paloșul în mână. Ștefăniță nu-i spusese că mai căpėlase încá o rană din care sángele începuse să se prelingá incetisór!

Elena se simți pierdutá. Îl legá cu frunđe late, căci mai nu mai avea rufe pe dėnsa.

Incállámintea trebui să o arunce, căci se rupsesse. Și sta așa, desculță, infășurată în manta, cu pėrul fluturând impregiurul capului, cu paloșul în mână și páziá somnul neliniștit al apėrătorului ei. Luna luminá

pădurea și Ștefăniță eră așa de galben, încât biéta femeie creșu că a murit.

Atunci se uită la el, cu ochi pătrunzători, și desnađejea îi cuprinse inima.

— Ce se face Dómna decă mor eu, aiură Ștefăniță. Barim de aş ave numai o șuviță de păr de la dënşa, ca s'o due cu mine in mormënt.

Ea îi mai puse o frunđă udă pe rană și in mână o șuviță pe care și-o tăia cu paloșul. El oftă și adormi. Dómna veghiá. De odată i se părú că aude in partea din cotro veniseră ei, sgomot de copite și strigăte tari.

Sări in sus și căută să-și astêmpere bătăile inimei țindu-și rësufarea. Decă mai veniau și alți turci? Se uită la paloș și trupu-i tiner se cutremurá de téma morții, căci se gândi să ce omóre pentru ca să nu mai deștepte pe credinciosul ei ca să-i facă cea din urmă slujbă. Ascultă bine, și tot mai deslușit se audiá strigătul de chemare, tot mai aprópe sgomotul copitelor pe pământul din pădure. Tocmai trecea un nor peste lună. Iși puse in gând să-și implante paloșul in inimă când o trece norul și când se va ivi cel dintei vrăjmaș. Sgomotul se apropiá, dar mai incet prin intuneime. Norul începú să se argintescă pe margine, luna il sparse și își făcu loc de eși.

— Vin Ștefăniță! strigá Dómna inspăimântată.

Vra să-și indrepteze paloșul spre piept, dar mâna îi tremurá.

— Asta este tréba mea, dişe Ștefăniță incruntat. Și-i luá paloșul din mână și stete in fața ei galben, ca ángerul morții.

— Eu me țin de făgăduielă, și tot paloșul ásta mi-l voi implánta pe urmă și mie in inimă.

Strigătele se audiá mai aprópe, Ștefăniță ridicá brațul, Dómna își plecá capul frumos, áșteptând lovitura de mórte. Dar de odată Ștefăniță lăsá să-i cadă brațul, și se inseniná la față.

— N'audi vorbă románescă, Măria Ta! strigá el.

— Grăbiți incóce ómeni buni, Dómna e aici.

Un țipăt de bucurie îi respunse și se audi un glas dicënd:

— P'aici Măria Ta.

Peste o clipă Dómna căđú leșinatá in brațele soțului ei.

Toți se repeđiră să-i dea ajutor; Ștefăniță se răđimá tăcut de un copac și se uită la dënşa. In sfêrșit deschise și ea ochii.

— Ce-mi fac copiii; intrebá ea cum se desmeticii.

— Copiii sânt sánětoși, te áșteptá.

— Arópe erá să nu ve mai vėd!

— Draga mea soție! dişe Domnul; și o strinse iarăș și iarăș la pieptul seu.

Când voi s'o urce pe cal, îi vėđú piciorușele góle eșind de sub manta.

— Ce, descultă vrei să mergi! strigá Domnul; și îi sárută piciórele.

— Voiam să merg la tine, dişe ea zimbind.

Pe Ștefăniță il puseră pe un cal, și pe lângă el merse un oștén călare, ca să-l ție, căci erá slab tare. După aceea sunară din corn să se stringă toți ómenii, și plecará prin intunericul noptii tăcute.

Trecuse vreme de atunci. Pe Bistrița in jos cororá o plută gătită și impodobită cu stéguri, și cu un umbrar verde acoperit cu flori. Pe ea se aflá in tótă strălucirea fericirii și a frumuseței Elena Dómna cu copilașii ei; lângă dënşa sta Domnul și vorbiá cu Ștefăniță, care se insănětoșise:

— Tu să remái la noi și ai să fi iubit in casa noastră, ca și cum ai fi de un sânge cu noi.

— Ba nu, Măria Ta; să me lăsați să plec. Când o fi vre un rėsboi, atunci oi fi totdauna alături cu dumneata, dar la curte nu sânt bun de nimic.

Și s'a ținut de vorbă. Au mai fost multe rėsboie, până ce a scăpat țera de turci. Unde erá lupta incinsă, acolo erá și el, dar mórtea nu se atinse de dënșul, măcar că se virá unde erá mai mare primejdia. Acasă la el rēmase tot om simplu și tăcut. Când muri, la adânci bėtrânețe, pe inima lui se găsi o șuviță de păr frumos și bălai.

CARMEN SYLVA.

Nerăbdare.

*Aș impinge globul, diua, de-aș puté
Să scurtex cărarea, suferința mea,
Printre constelații să pot să me sui,
După voie-aș pune drum pământului.*

*Diua 'ndat' ar trece, nóptea n'ar mai fi,
Numai de odată: «măne» ne-am trexi, —
Tu cu chipul dornic înainte-mi stând,
Eu de câte sufăr, spunėnd și vorbind.*

ELENA VORONCA.

Dimitrie Cichindeal.

— *Date noue despre viața și activitatea lui.* —

Discurs de recepțiune ținut in Academia Română.

(Fine.)

Ioan Russu, care n'are o vorbă bună pentru Cichindeal, scrie că acesta de aceea n'a numit pe adevăratul autor, cum făcuse in traduceri sale de mai înainte, căci la 1814 — când apărură Fabulele — Dositei Obradovici erá mort și astfel putea să cređă că va trece drept autor al aceloră.¹

Tot el mai spune că Cichindeal de aceea n'a tradus verbal pe Obradovici, ca nu cumva cetitorul să afle, că nu el, ci Obradovici a compus cartea fabulelor.²

Este adevărat că Cichindeal nu arată in fruntea cărții sale numele autorului după care a prelucrat fabulele; dar el nu se afișeză nici ca autor, ci spune că fabulele sânt intocmite — adică prelucrate — pe limba románescă.³

Decă n'a numit pe Obradovici, cauza va fi fost că nu l'a putut considerá drept autor, de óre-ce chiar titlul cărții aceluia spunea că fabulele acele sânt traduse. Acel titlu sună astfel: „Fabulele lui Esop și ale celorlalți feluriți scriitori de fabule din diferite limbi traduse etc.”⁴

¹ Fabulele lui Obradovici traduse de Russu, pag. XXIX.

² Tot acolo, pag. XL.

³ Veđi mai sus (pag. 313) titlul intreg al fabulelor lui Cichindeal.

⁴ Fabulele lui Obradovici traduse de Russu, pag. XXXVIII. Dositei Obradovici s'a născut la Ciacova in Banat, la anul 1799, din părinți Sěrbi, dar a șciut și románesc. A fost un călugăr fórte invėțat, carele a cutreerat lumea și a murit la Belgrad in 1811. (Ioan Russu, opul citat, pag. III și XXXIX.)

Cichindeal s'a servit de traducerea lui Obradovici, dar n'a transplatat-o tótă și pretutindene intocmai, ci numai cele ce i-au părut potrivite pentru cetitorii sei; a șters, a modificat și a aplicat după chibzuiela sa. Și tocmai acesta-i meritul seu de frunte.

Cetitorii din vremile acelea, cari șciau că toate cărțile publicate de densusul au fost traduse și dintre cari cel puțin cei mai culți cunoșceau genul literar al lui Esop, nici ei n'au avut convingerea că fabulele aceste sunt originale. Episcopul Vulcan îl întreabă la 1 ianuarie 1815: „Intörse sunt fabulele acestea de pe altă carte séu ba? Și de sunt, de pe ce carte sunt intörse? Au tóte sunt intörse séu numai unele; adaus-ai tu mult intr'ênsele și in cari séu nu?“¹

N'am putut să dau de răspunsul lui Cichindeal la această scrisóre, și astfel nu sunt in pozițiunea d'a puté constată, decât densusul a susținut ori ba că fabulele sunt originale ale lui, séu prelucrate și traduse după altul.

Dar din scrisórea ce episcopul Vulcan a adresat la 21 novembre 1816 lui Cichindeal, putem să tragem conclusiunea, că acesta a răspuns că fabulele sunt traduse, căci in acea scrisóre Vulcan dice: „Fiind că te indeletnicești cu intórcerea cărților, cât mai in grabă având prilej și-o trimite pe cel ce ț-am fost făgăduit...“²

Di V. A. Urechia, in studiul seu analitic asupra lui Cichindeal, scris la 1865, dice: „Inspirațiunile lui Cichindeal, după noi, sunt pe de o parte Esop și pe de altă parte marea lui iubire de adevér, de frumos, de bine, cu deosebire de românism.“³

Da, așa este. Inse, in cât pentru inspirațiunea directă a lui Esop, trebuie să facem o modificare. Cele desfășurate mai sus arată că Cichindeal nu s'a servit direct de Esop, ci numai de traducătorul seu mai bine de prelucrătorul acelaia, adică de Obradovici, carele ênsuș a introdus multe schimbări in formă, adoptate tóte și de Cichindeal. Prin urmare, Cichindeal póte fi comparat cu Esop numai in ceea ce privește simburile fabulelor; dar in cât pentru esecutare și formă, deosebirele între el și între Esop, arătate cu atâta pëtrundere de dl V. A. Urechia in studiul seu citat, sunt a se declinã in favorul lui Dositei Obradovici, de la care le-a primit și Cichindeal.

Inse originalitatea, prelucrarea ori traducerea acestor fabule, pentru noi este o cestiune secundară; căci nu fabulele ênseși au produs succesul mare, nu ele au făcut numele lui Cichindeal atât de poporal, ci aplicațiunea pentru Români a invěțăturilor cari urmézã fabulelor, aplicațiuni al căror autor incontestabil este el.

După ce am probat că fabulele n'au fost lucrările proprii ale lui Cichindeal, ci numai intocmite pe românește după Obradovici, se înțelege că nu mai e cuvânt pentru care să facem analiza lor, ceea ce compete numai autorilor originali. O comparațiune cu originalul, spre a puté constată cât a tradus și cât a schimbat, iată datoria ce aveam de făcut. Eu cred că prin comparațiunile indicate mai sus m'am achitat și in privirea acésta.

Remâne să me pronunț asupra limbei. Aici pot să citez doue opiniuni competente:

¹ Corespondența cu Vulcan, nr. XVIII.

² Tot acolo, nr. XXVIII.

³ V. A. Urechia, Opere complete, Conferințe și discursuri, seria B, tom. I, pag. 107.

Eliad scrie: „Nu e carte din vremile acestea și până astăzi să nu fie plină de barbarismuri, ca să dice așa; și fabulele lui Cichindeal cuprind o limbă cât se póte pe acele vremi mai corectă și mai românească generală, in cât fabula Cobățului cu Cucul și a Rëndunelei cu celelalte paseri, cu invěțăturile lor pot fi un model și de gramatică și de moral sănëtos.“¹

Iar dl V. A. Urechia ne dă următórea aprejiare: „Póte n'am puté dice despre stilul seu că este de-apurarea corect și de o sintaxă de-apurarea românească. In adevér, se simte in multe fabule obiënuința autorului, decât nu a gândi, cel puțin de a se esprimá in o limbă cu o sintaxă diferită de aceea a limbei române. Așã intrebuintarea verbului la finea frasei și in urma complinirilor, acusă deprinderea, cunoșcința limbei germane... In privirea limbagiului, el este mai pur de bună sémã decât erã in de obște pe la anii editării fabulelor, dar totuș cuprinde încă multe vorbe, când străine, când provincialismii ardeleni, bãnățeni, etc.“²

Care va să dice, amëndoi constată că limba lui Cichindeal este cea mai posibilă corectă in vremile acelea. Defectele de sintaxă, rezultat al studiilor făcute in limbi străine opuse geniului limbei române, sunt un timbru al epocii in care limba română nu erã formată de loc și scriitorii n'aveau modele dinaintea lor. In cât pentru provincialismii, aceia dau lucrării un fel de colorit poporal, care a contribuit mult ca ea să fie citită cu atâta plăcere până și de clasele mai puțin culte.

*

Mai avem a lămuri o cestiune.

Prin Banat esistã credința, care mi s'a comunicat și mie in firul scrierii acestor rënduri și care mai de mult a fost discutată și in publicitate³, că adevã nu Cichindeal a tradus și lucrat aceste fabule, căci el nici n'a știut bine sërbește, — ci Mihai Roșu alias Martinovici, fostul seu profesor, carele inse n'a cutezat să le publice sub numele seu.

Mai intëi voi constată, că Cichindeal a știut sërbește.

Ênsuș el ne spune acésta in prefața „Cãtrã cetitor“ din „Adunarea de lucrări moralicești“, care incepe cu aceste cuvinte:

„Eu me bucur, iubite cetitor, că știu sërbește, mai tare pentru că pociu înțelege cărțile dlui Dositei Obradovici, și mulțãmesc lui Dumnezeu că sunt nãscut in timpurile cărților lui.“

Admit inse că moș Mihai Roșu i-a ajutat la traducere. Așã me informase și colegul nostru dl Vinc. Babeș, carele petrecându-și copilãria aprópe de comuna Jãdani, unde Mihai Roșu s'a nãscut și a petrecut anii din urmă ai vieții sale, a auđit din pãrinți că acesta și Cichindeal au lucrat impreună fabulele, căci „Moș Mihai“ șciewa carte sërbească încă mai perfect decât Cichindeal.

Or-cine i-a ajutat, fabulele glorificã numai numele lui Cichindeal. La 24 de ani după eșirea cărții sale, la 1838, I. Eliad, pãrintele literaturii române, i-a făcut monumentul neperitor prin precuvântarea ce a scris la edițiunea a doua.

*

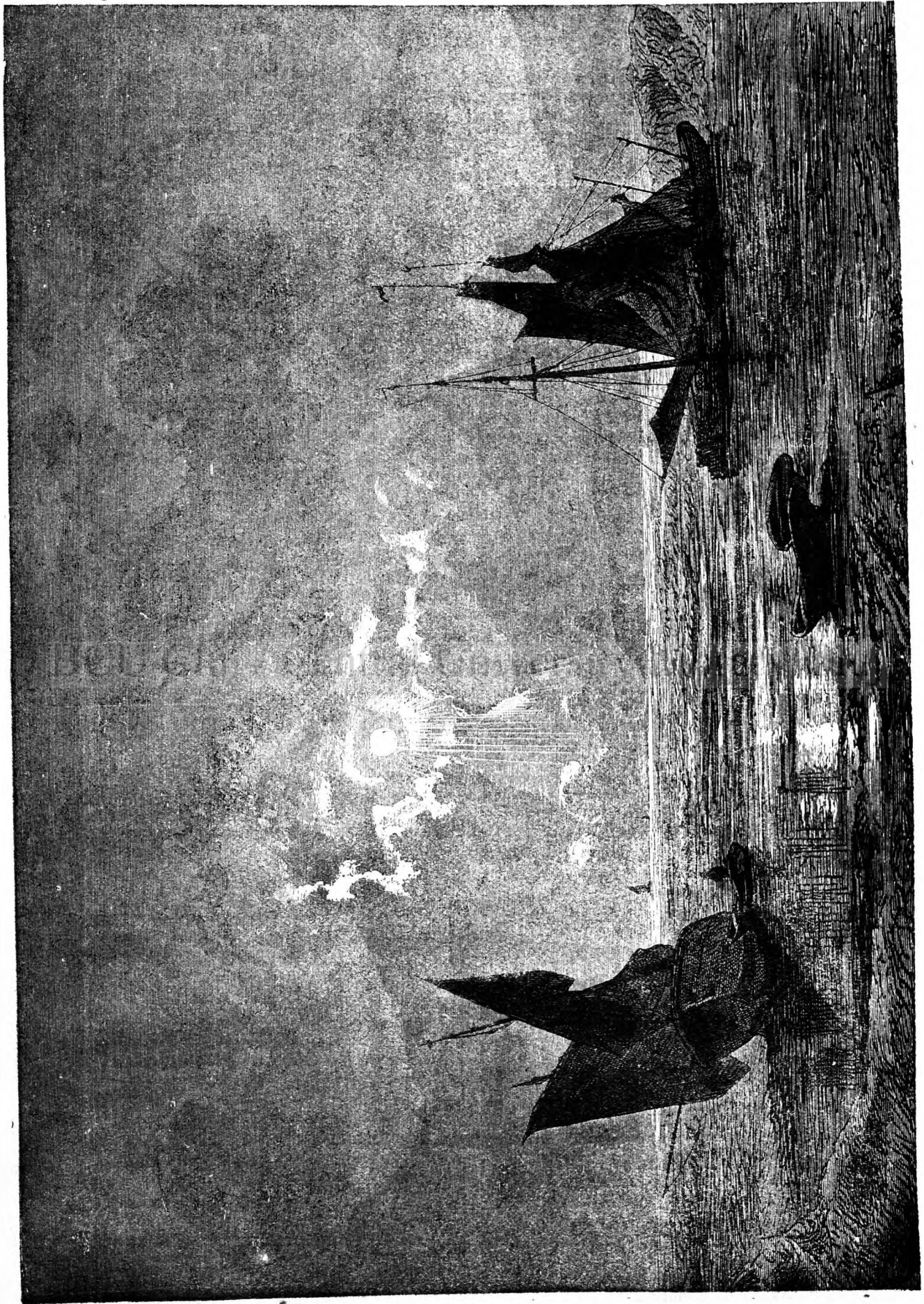
Ș-acum incheiãm.

Firul trebuie să-l căutãm in Becicherecul-mic. Ma-

¹ Eliad, precuvântare la dița II a Fabulelor lui Cichindeal, pag. X, XI.

² V. A. Urechia, lucrarea citată, pag. 106.

³ „Lumina“, fôie bisericescã, școlasticã, etc., Arad, 1873, nr. 36 și 42.

O nópte p mare.

triculoa bisericeii de acolo arată că Cichindeal a funcționat ca paroh până la 19 august 1817. Atunci s'a bolnăvit greu; dar neavând cine să-l îngrijească, cu voința proprie a fost dus într'un spital din Timișoara.¹ Aici a răposat la 19 ianuarie 1818; înse, conform ultimei sale voințe, cadavrul lui a fost transportat la Becicherecul-mic, unde s'a înmormântat la 22 ianuarie 1818.²

Unii susțin că el n'a murit în Timișoara, ci simțindu-și sfârșitul, la dorința lui, a fost dus încă viu, cu un car cu boi, la Becicherecul-mic, unde apoi a și înțecat din viață.

E indus în matriculă pe pagina 121, nr. 623, data 22 ianuarie 1818, cu text sârbesc: „Robul lui Dumnezeu Dimitrie Cichindeal, locuitor al Becicherecului mic, înmormântat prin mine preotul gr. orient. Pavel Nadașchi“.³

Trebue să notăm aici și tradițiunea, care spune că mărtea-i n'a fost naturală. Unii dic că el s'ar fi otrăvit;⁴ iar alții susțin că l'ar fi înveninat Sârbii.⁵ Care va fi adevărul adevăr și decă aceste tradițiuni opuse au ôre-care basă reală, numai a Tot-șciutorul Dumnezeu pôte să șcie.

Noi vedurăm desfășurându-se înaintea noastră o tragedie, al cărei act final a fost mărtea lui. Cortina a cădut și noi stăm emoționali, cu lacrimi în ochi.

Dar la momântul lui să ne revocăm în memorie cuvintele lui Eliad: „Cetiți, tinerilor, pe Paul Iorgovici, Petru Maior, Cichindeal, Șincai... și veți învăța într'ênșii și limba vöstră și ceea ce au fost moșii vöstri și ceea ce veți puté fi, de veți urmă învățaturile lor!“⁶

IOSIF VULCAN.

Cugetări.

A fi trist însemnă: a te gândi în totdauna la tine.

*

Ca să fii fericit, trebue să fii iubit pentru tine însuși.

*

Cu educațiunea femeii, trebuie să începă și educațiunea omenirei.

*

Femeile mai tare se alipesc de speranțe, decât de amintiri.

*

Singurii iubiți sânt aceia pe cari îi ierți; singurii iubitori sânt aceia cari iertă.

*

Diarismul e otrava artistului.

*

Un partid nici odată nu se căieșce de greșelile lui pe cât timp ele îi aduc folos.

*

Calitatea preponderantă a unei națiuni e adesea ori suma defectelor particularilor.

*

Copilul își răpeșce anii cari îl creșci.

¹ Comunicat de preotul Svetoniu Petrovici.

² Comunicat de Petrovici și Agrima.

³ Comunicat de Svet. Petrovici.

⁴ Comunicat prin Petru Agrima.

⁵ Panteonul Român, Dim Cichindeal.

⁶ I. Eliad, Precuvântare la a doua ediție a fabulelor lui Cichindeal, pag. XII

Indureratei.

De ce ești tristă și suspini,
Zimbînd abia cu silă,
Și ochii tî — de ce sînt plini
De lacrimi — copilă?!

De ce te lași așa de des
De gânduri legănată,
Ș-așa de fără de 'nțeleș
Tresari cîte odată?!

De ce-ți țintești adese 'n gol
Privirea visătoare,
Ș-apoi suspini în glas domol,
O! spune-mi ce te dore?!

Pentr'un amor care s'a stîns
— Menit a fi vremelnic —
De ce atîta dor și plîns,
Ș-atîta gemet jelnic?!

Decă s'a dus și te-a uitat,
De ce nu 'nceți a-l plînge;
Nu veți de chinuri-sbuciumat
Cum sufletu-ți se stînge!

Nu veți că ochii ți-s topiți
De lacrimile tale,
Obrajii rumeni — ofeliți
De nesfârșita jale!

Și e păcat ca ochii tei,
Așa frumoși, să plîngă,
Și 'n focul lacrimilor — ei —
Copilă, să se stîngă!

Revină 'n lume! Tristul nor
De chin, ce-ți e tovarăș
Alungă-l, stînge-ți vanul dor,
Fii veselă tu iarăș!

Nu veți căți ochi te urmăresc,
Și căți îți umblă 'n cale,
Cu cîntă dragoste privesc
La farmecile tale!

Cum îți cerșesc un nou amor
— Cu toții pe 'ntrecute —
Chiar urma micului picior
Ei stau să ți-o sărute!

Incercă dară chipul lui
Din suflet a ți-l rumpe...
La ce să-l plîngi? — căci vrednic nu-i
De-a tale lacrimi scumpe!

Lă ce retrasă să trăești
În lacrimi și suspine...?
Tu dragă, pentru lume ești
Și lumea-i pentru tine!

EMILIU SABO.

Paserile noastre cântărețe.

VI

Stiglețul (Carduelis elegans, auratus) der Stieglitz. Neobositul cântăreț de-a putere-a fi al tuturor anotimpurilor e atât de cunoscut în deobște, încât me cred dispensat, a vorbi despre el mai pe larg. Poezia, ce urmăză, cuprinde mai că întreaga istorie a păserelei noastre.

Stiglețul.

(Metrul e cel hexametric, inse rimat.)

Tómna-i și frunța de pomi prin liveți gălbenită se vede,
Oile 'n turme pe câmp se 'nvêrt și vite 'n cirede
Ice și colo pascând; câmpiile-s libere tóte,
Aerul geme pe sus de-a cocórelor cete 'nșirate;
Plécă spre-amiédădi lăstuni, sătari, cocostârci, rúndunele.
Plécă mai toți cântăreții in sbor și se duc și ne lasă,
Până sosi-va de nou primăvera pe-afară și 'n casă.
Totuș rămân și pe-aici prin hucéguri, păduri și pomete
Din cântăreții iubiți nescari, ca prin vers să desfete
Lumea cuprinsă de-al ernii urit și de ghéță cuprinsă.
Intre-aceștia voinici drăgălași cu frumsétă distirsă
E și stiglețul dibaciu in sbor, in mișcări, melodie;
Cântecul lui acela-i și-acum, care-a fost din vecie,
Viu și bogat, cu sunet de-argint, ce pētrunde 'n ureche,
Inse penele lui mai târziu se vāpsiră, se dice;
Asta cum s'a întēplat, povesti-ve-voi ēnsumi aice.
Vechea poveste din moși, din strămoși aceste ne spune:

Tatăl din cer poruncise 'ntr'un timp hotărît să s'adune
Némul de paseri, ce-aici pe pământ locuesc numeróse,
Penele spre-a li vāpsí potrivit cu boele frumóse.

Curs-au de sus și de jos sburătóarele mari și mērunte,
Vulturi și pajuri avēnd și șoimi mult sprinteni in frunte:
Corbi apoi și coroi și țerci și cióre și gaițe,
Barze și-al gășcelor ném și găscani la gușe cu straițe,
Lebede, rețe, găini și curci cu boturi nāsute,
Struți cât omul de mari, báltani și-a cocórelor sute,
Tauri de stuh și cārstei, ce 'dār-dār' tot strigă prin érbă,
Dropi, păturnichi, gānuși, și pichi cu bārbii pe sub barbă;
Iată și sturđi și cānari și ganguri și cete de grauri.
Priveghietori și steguți, călăfeși, pițigoi, codobaturi.
Grădinārași, gușe-roși, cōde-roși, ciocārlii ușurele.
Presuri și cintiți, chiolăi, herbecuți, cari din cuiburi străine
Pradă puiții golași și-i sugrumă și-i māncă hoțeșce.

Aste și-altele paseri sosesc și mulțimea tot creșce.
Numai un fel de colóre-avea pân atunci pāsaretul.
Tóte fuser' albii semēnând la pene c'omētul.
Deci Dumneđu plāsmui din nimică vāpsele-o mulțime
Și 'n deosebi le boi pe paseri cu gust, cu-agerime.
Tocmai cum ați le vedem și vōlēndu-le dicem pe nume
Și ne 'nduleim de-al lor glas, ce desmiérdă și farmec' o
lume.

Numai tu, stiglețe, lipsiși din multele cete,
Căci te 'ncurcaseși pe drum, umblând după hrană, bāete,
Și 'ntr'un târziu ajungēnd la locul minit spre-adunare,
Tatăl din cer mi-ți vorbi: »Stiglețe! prin ce trāgānare
Te 'ntārđiași tu brudiu copil? Spre daună-ți iată
Nu mi-au remas din color, decât bracul și codina tótă!
O să remāi nevoit, al Tatei, eu nu ți-s de vină!»

Astfel rostit-a Tatăl din cer cu limbă qeină!
Iară tu, stiglețele, vorbiși supērat tot vorbe smerite.
Vorbele, ce le vorbeși, să fie și-aici pomenite:

»Tată puternic din cer! Cunoșci-mi tu hrana mea bine;
Numai din spini țepuroși me nutresc și din rod de ciuline.
Dat-am peste pēcat! căci aflai intr'o ripă ne 'mblată

Brusturi cu scai încārcați, cum n'am mai găsitnici cdată;
Lacom pe scai m'aruncași și 'n scai me 'ncālci pe nevrute.
Vai! și cumplit me muncii, căci nu fu cine s'ajute.
Intr'un târziu me smuncii, ostenit și muncit ca de mórte,
Vrut-am să sbor, dar' puterea-mi lipsiá și-opintirea-mi
fu géba.

Astea pății, Părinte prea bun, și 'ncurcatu-mi-am tréba.
Totuș te rog, a nu me lāsă de rușine, Părinte!
Din remāșițe măcar, despre cari imi vorbiși mai nainte
Zugrave mare, vāpsēșce-mi veșmintele!« Astfel mi-i qise
Bunul stigleț, iar Tatăl ceresc așă mi-i vorbise:

»Findure că fără vină pățiși necas și nevoie,
Face-ți-voi dară pe plac, și-ți voi face, copile, pe voie!«

Astfel vorbi Părintele blānd și c'un pic de roșélă
Fața-i boeșce și sus pe creșcel puțină negrelă
Vērsă și gușa i-o mohoreșce ceva; pe spinare
Verde galbiu mi ți-l dă și cu negre-galbine-altițe
Mi-l potriveșce pe-aripi, pe când cōda i-o face pestriță;
Altcum pe pāntece-i alb. Și din el o minune vēđută
Tatăl ceresc plāsmui, precum șciți. Și 'n uimire pierdută
Stă niscare din paseri, vōđēnd a stiglețului sórte;
»El, care 'n urm'a sosit, să aibă așă milă și parte?«
Astfel in sine gāndiá nescare din paseri. »Dar' óre
Cine mai póte gāci séu precepe taina cea mare
A părintescului scop din rēșveci?« Gāndeșce-o buhană,
Ce-i între paseri Sibilă de tot înțelēptă, ba chiar nāsdravană.

Cătră stigleț inse Tatăl ceresc mai adauge-aceste:
»Datu-ți-am rare frumseți între paseri, să-ți fie spre veste:
Fie timpul mānos, séu secetă stērpă și sécā,
Fie luna lui maiu, séu véra, séu tōmna să fie,
Fie chiar érna cu 'ngheț, tu din morți prin cātece 'nvie
Firea pētrunsă de ger, de-amorțéla cea tristă și mulă.
Cheful să nu ți-l pierđi tu nici odată și-agerimea 'nnās-
cută«

Aste încă i le-a mai qis stiglețului vecinicul Tată.
Și-ager ochii ținti spre lumea de paseri și 'ndată
Din sprēncene mișcă și semn la tóte le fece,
Ca să se gate de drum și 'nderēt cătră cuiburi să plece.
Și nevēđut se făcū ziditorul de cer și de lume,
Iar pāseruicele 'n veci prin cāntec măresc al seu nume.
Și, precum șciți, stiglețul in veci e vioiu și tot cāntă
De diminēță incepēnd pānă 'n séră cu rīvnă ne'nfrāntă.
Fie gingașul maiu, séu dricul de vérá, séu tōmnă,
Printre vifor și ger el glasu-și rēpede, ce sbōră
Mult drăgālaș, farmecānd prin cāntare sonoră
Sufletul bietului om necājit de-ale ernii vremi grele,
Vremi încārcate cu frig și bogate 'n furtunile rele.
Voia celui de suș el cu dor și cu drag o 'mplinesce,
Căci frumsétă-i dādū și tot sufletul bun il iubēșce.

Sucéva, 6 octombre 1891.

V. BUMBAC.

Proverbe.

Cu minciuna putem merge inainte, dar e greu să
ne întórcem inapoi. (Boem.)

Pe un cap bun stă bine și căciula ruptă. (Norvegian.)

Femeia nu se uită și vede; bărbatul priveșce și
nu vede. (Persan.)

Observațiile făcute de o persoană iubită, sūnt o
melodie suavă. (Olandez.)

Măgarul lui Buridan.

(Comedie într'un act de *Scribe*.)

(Urma-e.)

Iosefina. A deschis-o, dar precum el nu pôte ceti fără ochilari, și precum ochilarii nu erau la el, a alergat în cabinetul lui și s'a încuiat cu zavorul.

D'Anenis (*primplându-se foarte agitat.*) Care din doue?! care? — Alérgă fetiço! caută pe Petre! decât li-i vedé... alérgo! fugi! (*O împinge de spate afară.*)

Scena XXI.

D'Anenis, singur.

Cu neputință să știu ceva! Trebuie să-mi aștept aici sôrta! O stéua mea, în care mi-am pus speranța. O!... măgar al lui Buridan!... mi se pare că stéua mea e de contrabandă, și că vechiul măgar al lui Buridan nu erá cu mult mai priceput decât ceialalți savanți și filosofi noi din țiua de astăzi.

Scena XXII.

Paimpol, D'Anenis.

Paimpol. Ei bine amice, ai vorbit tu pentru mine?

D'Anenis. Nu!

Paimpol. Și pentru ce?

D'Anenis. Pentru că... vrei să ți-o spun verde 'n față?... iubesc pe dșóra Ortansa, verișóra mea.

Paimpol. Cum? (*A parte.*) Aveam dreptate să bănuiesc! (*Tare.*) Și, vrei s'o iei de soție? nu-i așa?

D'Anenis. Tocmai!

Paimpol (*a parte.*) Tii! ce reu imi pare că m'am prea grăbit a-i declará... (*Tare.*) Vra să țiecă ți-ai și făcut cererea!

D'Anenis. O Dómné!

Paimpol (*bucuros.*) N'ai făcut-o?

D'Anenis. Veți că... se pôte... asta atêrnă...

Paimpol. Ian ascultă-me amice: Vorbeșce-mi curat: decât te presinți tu ca candidat, eu me retrag; decât tu te retragi, atunci eu me prezentez, respunde!...

D'Anenis. Nu pot să-ți răspund în acest moment, pentru că... că nu știu nici eu singur nimic. Sânt rațiuni... sânt motive... Dar... știu că ești prea grăbit, tu, care ești așa de greoiu a te hotări...

Paimpol. Și tu! care te hotărășci așa de iute, iată-te foarte trăganat. Acesta nu pôte fi o faptă loială.

D'Anenis. Dle! me simt insultat de cuvintele dtale, și te provoc! alege armele!

Paimpol. O provocare! de minune! numai să-mi lași timpul cuvenit ca să aleg armele; căci eu o stea protectóre ca a ta...

D'Anenis (*cu furie.*) Ți mai bine, eu o stea fatală ca a mea!...

Scena XXIII.

Paimpol, Ortansa, d'Anenis.

Ortansa. O Dómné! ce cêrtă e aci?

Paimpol. Din pricina dtale, dșóra!

Ortansa. O, atunci nu voiú s'o aud! Nu pot să fiu și judecător și imprecinat! (*Lui Paimpol.*) Dar de altmintrelea, o altă afacere ve chiamă, dle. Femeia perfectului, aflând că ești la noi, vré să-ți vorbêscă nu știu ce. Du-te iute dle!

Paimpol (*închinându-se.*) Ve ascult, dșóra...

D'Anenis. La revedere, dle!

Paimpol. Adio! (*Ese prin fund.*)

Scena XXIV.

Ortansa. Ia să vorbim cum se cade, vere.

D'Anenis. Decă va fi cu puțință.

Ortansa. Dar ce însemnă acéstă cêrtă, cu un vecin, cu un amic?

D'Anenis. Nu-mi mai e amic!

Ortansa. Și pentru ce?

D'Anenis (*esitând.*) Pentru... pentru... că vré să te ieie de nevêstă!

Ortansa. Și asta îți pare curios.

D'Anenis. Dar... el se adreséză tocmai la mine!

Ortansa. De ore ce ești vêrul meu, și om destul de raționabil! Dar e lucru prea curios, ca dta, un om atât de serios și gânditor, precum păreai în mijlocul tumultului acelui bal...

D'Anenis. Dar acea serioșitate, acea gândire, nu erá decât reflecțiunea iubirei mele... și acum, decât ți-aș dice, că fără dta verișóra n'aș mai puté trăi...

Ortansa. Eu ți-aș respunde: să nu cumva să faci nedibacia de a muri. (*Ea plêcă ochii în jos suriđënd.*)

D'Anenis (*cu un strigăt de veselie.*) Audit-am bine ore? să fiu ore iubit! iubit de tine! — Ah! sânt cel mai fericit... (*cu furie.*) Nu! cel mai nenorocit om de pe fața pământului!

Ortansa (*mirată.*) Dar ce spui? pare că-ți perđi mintea!

D'Anenis. O! decât ți-aș puté spune...

Ortansa. Spune! spune!

D'Anenis. N'ai să me ierți nici odată!

Ortansa. Voi să știu în tot cazul.

D'Anenis. A! dl de Paimpol!... cu neputință inaintea lui.

Ortansa. Ce-mi pasă! Spune-mi încet atunci...

D'Anenis. Ascultă! (*Ți vorbeșce încet la ureche, pe când Paimpol descinde.*)

Scena XXV.

Ortansa, șeđënd, d'Anenis, în picioare, Paimpol, intrând prin fund.

Paimpol (*visător.*) Cât e de plăcut! O cêrtă!... pentru că n'am voit să ieu bilete la concertul seu pentru sâraci!... și o cerere... alta... să iau douêzeci de bilete pentru lotăria micilor orfani!... și tôte aceste pentru că sânt june... neinsurat... dar me voiú însurá curênd... ca să pot face mai multă economie.

Ortansa (*lui d'Anenis, sculându-se.*) Dar cum să pôte să faci una ca asta?

Paimpol. Ei bine dle? ești hotărit?

D'Anenis. Da, dle! (*Priveșce pe Ortansa cu fermitate.*)

Ortansa (*trecênd în mijloc, serer.*) Dar eu nu m'am hotărit!

D'Anenis (*a parte.*) O Dómné!

Paimpol (*a parte.*) Verișorul are să fie priponit!.. Ce fericire!

(Finea va urmá.)

N. A. BOGDAN.

Adevêreta egalitate este numai mórtea!

Frumusețea femeii.

Când auzi zicând, că *el* este un Adonis, acesta nu se ia așa în considerare, ca și cum se zice, că *ea* e o frumusețe. De aceea se ține cu tot dreptul ca lucru principal, ca femeia să fie frumoasă. De aci dorința tuturor femeilor de a fi frumoase, și atragerea mare pe care o au către studiul frumosului. Din acest punct de vedere, femeile sunt inrudite cu pictorii, numai că aceștia generalizează și fac din frumos un obiect de studiu.

Nebuniile modei, din nefericire, au nimicit și nimicesc adesea frumusețea femeii. Cei vechi s'au îmbrăcat secole întregi în același fel, și arta chiar și astăzi trebuie să impromute de la simplitatea lor, când vră să evite caricatura. S'ar putea oare reprezenta *tragicul* în vestminte moderne cu trenă lungă, cum le place astăzi femeilor? Și alte nebunii de modă nu aparțin în cercul frumosului și nici pe femei n'o fac frumoasă; din contră, ele servesc pentru a slăbi frumusețea singuratecelor și a face ca femeile să semene una cu alta. Acesta, cum zice Alphonse Karr, este una dintre cele mai mari crime ale modei, căci face ca toate femeile să fie formate după un model. De aceea fiecare femeie ar trebui să fie condusă de principiul de a-și alege haine, care îi stau mai bine, cari îi ridică calitățile frumoase și îi ascund scăderile.

Femeia să precugete că farmecul cel mai mare zace în individualitatea ei, care o deosebesc de altele. Succesele în societate, în artă, știință și literatură le mulțumim impregiurării, că ne deosebim de alții din giurul nostru. Un exemplu: Într-o societate de dame frumoase, bogat îmbrăcate și împodobite cu briliante, apare de odată o femeie îmbrăcată într'un vestmânt simplu de mătase fără de nici un ornament; toate zic, că ea e regina serii. Tot asemenea se poate observa impresiunea, ce o produce o femeie cu părul blond între mai multe brunete, seu întors. Între aparințele cele mai nenaturale sunt femeile, cari, seduse de modă, își schimbă colorația naturală a părului lor cu una artificială, care stă în cea mai mare contrarietate cu ființa lor. Și precum cu părul, așa și cu îmbrăcămintea.

Naturalul și simplul fac loc nenaturalului și bizarului.

Femeia nu poate comite o greșelă mai mare, decât de a nu fi frumoasă. Frumusețea este pentru ea paradisul, totul. Dar cu timpul se pierde frumusețea și atunci ce e de făcut? Întrebă, cetitorule, secul frumos și îți va spune: „Astăzi înțelegem mai bine să aducem la ivelă frumusețea“. Și e drept, astăzi nu mai sunt femei urite. Cât de dragălaş înțeleg a manua penelul, cât de bine știu întrebuintă pudra, tușul și lacul. Teintul lor adese-ori este numai productul simțului lor deosebit pentru colorii, sprincenele frumoase și roșeta invitatore de sărutat a buzelor, își datorază farmecul unei singure trăsături fine cu penelul. De foarte multe ori nu ești în stare a deosebi, ce este natural și ce artificial pe fața unei femei frumoase.

În multe fețe frumoase natura apare mai ales ca o ediție de lucș îmbogățită și nouă — adese este opera sa proprie! Oare ce aspect oferă câte o față admirabil

de frumoasă vedu'ă la bal, dimineta înainte de ceremonia idealisării când se scoldă din pat?

E lucru curios, că mai înainte „natura“ corigă mai mult damele de poziție înaltă și cele de la teatre; astăzi inse și Anica și Măriora știe să întrebuinteze penelul, tușul și pudra. Este ridicol cum cele mai multe dame voesc să apară tot mai tinere și mai frumoase, decât sunt în realitate. Onorabila domnă nu voește nici de cum să trecă peste 25 de ani, până e silită să vedă în fine că — e urită.

Marele poet spaniol Cervantes zise: „Ceea ce susține lung timp frumusețea, este virtutea“, un adevăr, care servește ca imn de laudă pentru ființe femeșci mai înaintate în vârstă, dar totuș încă frumoase. În tinerețe este ușor a fi frumos, dar nobilă e frumusețea, când părul cărunțește. Francezii numesc frumusețea naturală de toate dăilele a fetelor tinere *beauté du diable*, adică o frumuseță, care înflorește și se trece în scurt timp. Frumusețea acesta trecătoare place pentru moment, inse nu ține legat pe om și nu-i însuflă pasiuni mai durabile. Din contră inse trăsături nobile, ochi lucitori, frunte înaltă, privire sentimentală, gură expresivă și amicală, ton simpatic, un exterior inobil prin o viață bogată în familie, prin un sentiment cald, minte sănătoasă, prin talent și spirit — aceste sunt însușirile, cari farmecă și lăgă. Ființele, cari le posed, sunt cu tot dreptul iubite cu pasiune și admirate. Femeile mai puțin frumoase devin atrăgătoare și chiar frumoase prin darul de-a fi cu spirit, ceea ce li se poate citi de pe față.

Cât privește durata frumuseții, damele din societățile mai înalte par a rămâne mai puțin timp frumoase, decât femeile din popor, ceea ce se poate explica prin traiul ce duc. În sud femeile îmbătrânesc mai iute, în Nord inse se găsesc multe femei bătrâne și frumoase.

T.

Ilustrațiunile din nr. acesta.

Maria Luisa, principesa Bulgariei. În nr. trecut al foii noastre am publicat portretul principelui Ferdinand al Bulgariei; în nr. acesta i alăturăm portretul soției sale, al principesei Maria Luisa, care dimpreună cu soțul seu are menirea d'a jucat un rol de mare însemnătate în istoria Bulgariei. Biografia ei am publicat-o de mult în colónele foii noastre, de aceea este de prisos să o dăm și acuma.

O noapte pe mare. Un tablou idilic. Noaptea ș-a lăsat jos aripele umbróse. Numai luna veghiează dintre nori. Doue barce plutesc pe luciul mării și se apropie încet una de alta. O întâlnire de mult dorită. E ora dragostei misterioase.

LITERATURĂ și ARTE.

Știri literare și științifice. Dl. Stefan C. Hepites, directorul institutului meteorologic și al serviciului central de măsuri și greutate din București, a scos dăilele aceste de sub tipar acolo „Analele institutului meteorologic al României“. — Dl. I. G. Valentinianu va publică în curând la București lucrarea „Exiliul Românilor în Rusia“, cu testamentul lui Petru cel mare

și alte documente inedite relative la politica Rusiei în România și orient. — *Dl Crist S. Negoescu*, profesor în București, a pus sub presă lucrarea sa „Retică și stilistică” ediție nouă, revădită și adăugită. — *Dl Anghel Demetrescu*, profesor în București, a dat la lumină tot acolo un volum de „Discursuri de lord Ma-caulay” în traducere românească bine reușită.

Academia Română a ținut vineri la 3/15 no-vembre ședință publică. Au făcut lecturi dñii Gr. G. Tocilescu și V. A. Urechia. *Dl Gr. G. Tocilescu* a făcut următoarea comunicare: „Unde au fost orașele Istropolis și Stratonichia? Lucrările de săpături din cetatea Tropaeum”.

Codex Bandinus. Academia Română a publicat de curând un nou volum de neobositul nostru istoric *dl V. A. Urechia*. Volumul poartă titlul: „Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierei lui Bandinus de la 1646, urmat de text, însoțit de acte și documente”. Acest codice a fost descoperit de *dl Constantin Esarcu* în Italia, la un anticar și apoi l'a dăruit Academiei. Cuprinde raportul arhiepiscopului Marcus Bandinus despre visitațiunea generală a tuturor bisericilor de rital romano-catolic din provincia Moldovei la anul 1648, cătră Papa Inocențiu X. Lucrarea este interesantă și pentru că autorul a adăugat nu puține noțițe despre afacerile moldovenesci, cari la alți scriitori abia s'au foarte rar se pot afla. *Dl Urechia* dă în resumat cuprinsul codicelui și adaugă câteva documente și în sfârșit publică însuș textul original în limba latină. O lectură foarte prețioasă și interesantă. Prețul 3 lei 50 bani.

Buletinul Societății Geografice Române. anul XVI, trimestrul I și II, a eșit de sub tipar la București, cu un cuprins foarte interesant. Partea primă conține actele societății relative la adunarea generală din primăvera trecută. În partea a doua se publică conferințe și memorii, dintre care amintim pe a dlui Ioan Kalinderu (Romanii călători) și a dlui Grig. Stefanescu (Maniton și Pike's Peak.) Partea a treia ne dă comunicări din revistele străine. Buletinul acesta se publică prin îngrijirea dlui George I. Lahovari, secretar-general al Societății.

Istoriore de dna Colomb. Broșura 17 din „Biblioteca pentru toți” ce apare la București în editura librăriei Carol Müller conține niște istoriore de dna Colomb, traduse de *dl Dumitru Stăncescu*. Cetitorii noștri cunosc câteva din ele, căci unele s'au publicat mai de mult și în „Familia”. Dna Colomb, ne spune traducătorul în prefață, e femeie și a scris cu simțire de femeie tot ce a scris. Din tot ce a publicat, fie romane, fie nuvele, fie proverbe s'au simple istoriore, se degajă o filosofie ușoră pe care nu se pôte să n'o înțelegi, o morală sănătoasă, cu care nu ți se ureșce, o bunătate de inimă cu care nu se pôte să nu te unești. Multe din operele sale au și fost încoronate de Academia franceză. *Dl Dumitru Stăncescu* a făcut dar un bun serviciu literaturei noastre, cu aceste traducțiuni. Numerul istoriorelor e 14. Iar prețul broșurei 30 bani (15 cr.)

Un călindar de la București. Am primit zilele trecute un frumos călindar din București pentru anul 1896. Titlul lui este: „Călindar ilustrat al Bibliotecii pentru toți” publicat sub direcția dlui Dumitru Stăncescu. Noul călindar se deosebeșce de călindarele de pân' acuma, prin împărțela lunilor, din care pe fiecare pagină se publică numai câte o săptămână și restul paginei e umplut cu lectură interesantă. Partea literară cuprinde lucrări originale de câțiva scriitori cu talent.

precum și traduceri bine alese. De vândare în editura librăriei Carol Müller în București. Prețul 50 bani.

TEATRU și MUSICĂ.

Știri teatrale și musicale. Dna Darclée, renumita primadonă română, cântă acuma cu cel mai mare succes la Madrid; de curând a debutat în „Tristan și Isolda”. — *Dl Aurel Eliad*, talentatul bariton român, care a studiat câteva luni la Paris, s'a întors la București, unde va cântă în opera română.

Teatrul Național din București. A trecut o lună de zile, dar încă nu s'a jucat nici o piesă originală nouă, ba nici vechiă. Trupa de operă și operetă a debutat cu succes în „Zina albă” operă comică în 3 acte, de Boiedieu, libretul de E. Scribe. Primadona, dna Vlădaia, a fost mult aplaudată, precum și dna Kalich; asemenea și tenorul Băjenar și basistul Teodorescu. Corurile sânt perfecte; montarea reușită. Sala plină. S'a introdus și o inovație; direcția a început să publice un diar „Serata”, cu resumatul piesei, critici și știri relative la teatru.

Piesă nouă. Din București ni se scrie, că direcțiunea Teatrului Național de acolo a admis pentru reprezentație pe scena acelu teatru o piesă nouă: „Sore cu ploie” comedie originală într'un act de Iosif Vulcan. După reprezentație, piesa se va publica în foia noastră. Deocamdată observăm, că acțiunea ei se petrece la băile de la Mehadia.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Știri bisericesci și școlare. *Dl Gr. G. Tocilescu* a început prelegerile sale la facultatea de litere din București joi la 2/14 novembre, tratând istoria orientului cu introducere la studiul istoriei antice. — Pentru gimnasiul din Blaș s'a colectat pân' acuma 23.360 fl. 79 cr.; colectarea se continuă. — *Arhimandritul Dionisie* din Bușteni, care a petrecut mai de multe ori la Mehadia, de unde a vizitat câteva centre culturale românești, a trimis bisericilor române gr. or. din Arad, Lugoș și Caransebeș câte o ladă de cărți bisericesci tipărite cu litere latine. — *La asilul Elena Dömnă* cursurile încep la 15/27 novembre, din cauza reparațiunilor care s'au făcut. — *Dl Nicolae Nestor*, fost secretar episcopesc la Lugoș, a fost numit vicar la Hațeg, în locul reposatului Ianza.

Institutul Oteteleşanu. În școlă de fete Oteteleşanu, supraveghiată de Academia Română, precum vedem din tabloul elevelor publicat în „Monitorul Oficial”, s'au primit pentru anul viitor școlar doue eleve române din Transilvania: Letiția Muciu din Sibiu și Maria Dragomir din Naseud.

Seminariul român din Lipsca. Profesorul dr. Weigand a deschis la 30 octombrie seminariul seu român pentru semestrul de iérrnă. Cu asta ocaziune, a vorbit despre călătoriile și studiile sale limbistice prin Banat. În semestrul acesta, numărul elevilor sei s'a sporit cu patru români și anume doi din Ardeal, 2 din România, precum și cu doi danezi.

Premii pentru învățători. Comitetul central al reuniunii învățătorilor români gr. c. din giurul Gherlei publică trei concursuri literare pentru învățătorii din reuniunea aceea. Premiul prim e de 25 corone, al doile

de un galbën și al treile de 15 corône. Desluciri dă comitetul central din Gherla al reuniunii.

Adunare invetătorască in Selagiu. Cercul Băseșilor al reuniunii invetătorilor români selăgeni s'a intrunit in adunare de tómnă in Bêrseul-de-sus, sub presidiul parocului de acolo Ioan Vașvari. Invetătorul Paul Micle a ținut o prelegere practică cu invetăceii, iar inv. Petru Ille a cetit o lucrare a sa. S'a decis ca la viitoare adunare generală a reuniunii invetătorilor români selăgeni, când se va ține și o espozitie, membrii să se presinte cu lucruri din spetěză.

Adunare invetătorască in Biharia. Despărțământul Peștes al reuniunii invetătorilor români gr. or. din districtul oradan va ține adunarea sa generală in școla din Chigic la 21 novembre v. (3 decembre n.) sub presidiul invetătorului Avram Igna din Saboleiu.

C E N O U ?

Hymen. Dl Alesandru Șerban, absolvent de teologie al archidiecesei Blaș, la 17 l. c s'a cununat cu dșóra Hareti Poparad in Făgăraș. — Dl George Baderca, invetător gr. or. in Belinț, s'a cununat la 11 novembre n. cu dșóra Iuliana Mateica, fiica dlui Ioan Mateica invetător in Iezvin.

Sciri personale. Dl Nicolae Popovici, profesor de musică la școlele centrale românești din Brașov, a plecat la Viena spre a-și căuta de sănătate. — Dl dr. Stefan Muntean a fost numit notar la tribunalul din Biserica-albă. — Dl George Tripon s'a numit matriculant pentru cercul Verendinului, in comitatul Caraș-Severin.

Asociatiunea transilvană. Despărțământul Brașov a ținut adunarea sa in duminica trecută la Feldi-óra, unde s'a presintat intregul comitet, afară de presedintele protopopol Voina, care a fost impedecat, deci a presidat dl director gimnasial V. Onițiu. S'au constatat, că unele agenture comunale au inceput să lucreze cu spor; că de la cea din urmă adunare generală s'au incassat 323 fl. 4 cr., de asta-dată au intrat 120 fl. Preotul Isidor Blaga a ținut o prelegere poporală și profesorul A. Vlaicu a cetit o lucrare, al cărei titlu l'am indicat deja. A urmat banchet și s'era corul vocal al plugarilor a dat un concert.

Memoria lui Mihai Vitezul. Studenții universitari din București au serbat mercuri la 8:20 novembre, in ziua de sfinții Mihail și Gavril, memoria lui Mihai Vitezul. Inteu s'a oficiat o panachidă la biserica Mihai Vodă, după care s'au dus toți la statua eroului, pe care a incununat-o.

Reuniunea femeilor române din comitatul Hunedorii a ținut adunarea sa generală in Deva la 10 novembre sub presidiul adhoc al dnei vęd. Elena P. Barcianu. Din raportul comitetului s'a constatat că avearea reuniunii s'a urcat peste 2000 fl. Biuroul nou s'a compus astfel, prin aclamațiune: 1. Presidentă dna Victoria Erdélyi n. Bardoși. 2. Vice-presidentă dna Aldea. 3. Cassară dna Susana Csatt n. Aldea. 4. Controloră dna Vilma Schuster n. Moldovan. 5. Prim-secretar dl dr. Silviu Moldovan. 6. Secret. al II dl dr. Gavrilă Suciu. 7. Bibliotecar și archivar dl Alesandru Moldovan jun. In comitet: Membre ordinare dnele: Aurelia Demianu, Victoria Popovici n. Vlad, Elena Popovici n. P. Barcianu, Maria Moldovan n. Moldovan, Valeria Moldovan n. Manu, Aurelia Hosszu

n. Petco. vęd. Lucreția Olariu n. Costa, Otilia Șocander, Victoria Erdélyi n. Bardoși, Elena Hosszu Longin n. Pap. dr. Maria Bontescu n. Barițiu, Maria Oprea n. Adamovici. Membre suplente dnele: Susana Csatt n. Aldea, Maria Păcurariu, Elisabeta Danilă n. Boldinu, Anastasia Moldovan n. Petco, Elena Tulea și vęd. Augusta Crainic. Bărbați de incredere dnii: F. Hosszu Longin, dr. Gavrilă Suciu, dr. Alesandru L. Hosszu și Ales. Moldovan sen. Cu asta ocaziune s'au incassat 113 fl. La propunerea dlui dr. Silviu Moldovan, s'au votat 100 fl. pentru premiarea țerancelor din cercurile Orăștie, Hațeg, Dobra și Hunedóra, care vor avé lucrările cele mai bune și mai originale. Pentru indeplinirea acestei hotăriri s'au ales ca delegate: pentru Orăștie dnele Victoria Erdélyi n. Bardoși și Maria Barițiu n. Bogorin; pentru Hațeg dnele Victoria Popovici n. Vlad și Elena Popovici n. P. Barcian; pentru Hunedóra dnele Maria Oprea și Maria Schuster n. David; pentru Dobra dnele Maria Păcurariu și Eugenia Pop; pentru Brad dnele Aurelia Damian și Maria Gligor n. Mihallovici. La propunerea dlui dr. Gavrilă Suciu s'a decis să se cêră ajutor de la cele cinci bănci românești din comitat.

România Jună. societatea academică social-literară a tinerimei române din Viena, va ține astăzi sâmbătă la 11 23 novembre a XXV ședință generală, in sala de la Hôtel Union, sub presidiul dlui Alesandru Vaida-Voevod, secretar I dl Paul Bogdan. Programa: I, partea oficială: 1. Cuvânt de deschidere; 2. Raportul anual; 3. Raportul comisiei revêdătoare. II Partea socială: Concertul musicii regimentului de infanterie 61; iar „Ulrichskirchner Quintett“ va cântă câteva naționale.

Reuniunea femeilor române din Brașov a ținut adunarea sa generală marți la 7 19 novembre in sala cea mare din edificiul școlelor, sub presidiul dnei Agnes Dușoiu, secretar dl Lazar Nastasi.

Din Ostenda la Constantinopol. Făcându-se podul peste Dunăre la Fetești și Cernavodă, s'a deschis pentru calea ferată o comunicațiune directă spre Constanța. Primul tren espres intre Ostenda și Constanța a sosit la București joi in săptămâna trecută. Cu ocaziunea acêsta au călătorit acolo mai mulți visitatori străini, directori ai căilor ferate străine, cari s'au oprit la București, unde in onôrea lor s'a dat un banchet.

Dl Gherea — restaurator. Se șcie că eminentul nostru critic, dl Gherea, ține restaurantul de la gara Ploești. Pân' acuma inse lumea îi apreția numai gustul literar; dar iată că de curënd s'a dat acolo un banchet, despre care cetim in „Voința Națională“ următoarele: „Ar fi o nedreptate de a nu face partea cuvenită dlui Gherea, de ôre ce la restaurantul de la gară a fost comandat banchatul. E fără asemônare gustul fin de care a dat dovești, probabil cu serioșe jertfe, dl restaurator care a primit sarcina de a satisface alăția ômeni. Nu esagerăm susținând că ceea ce dl Gherea a oferit pentru 15 lei tacâmul, nici un restaurator din capitală n'ar fi oferit pe prețul de 40 lei tacâmul“.

Petrecere de dans in Timișóra. Damele române din Timișóra vor arangia la 14 26 novembre petrecere cu dans in Fabrikshof, in folosul copiilor săraci de la școlele române de acolo. Presidenta comitetului arangiator e dna Maria Putici, secretară dșóra Valeria Gerdan.

„Chișodana“ inainteză. Reuniunea de păstrare și anticipare „Chișodaa“ din Chișoda se va preface in institut de credit și economii societate pe acțiuni. Pen-

tru scopul acesta s'a convocat o adunare generală extraordinară in 1 decembrie.

Necrológe. *Valeria Mateiu n. Maniu*, soția dlui George Mateiu, architect in Lipova, a incetat din viață la 214 novembre, in etate de 35 ani. — *Maria Nicolaevici*, soția dlui Iosif Nicolaevici, pădurar in Lighed, a reposat la 12 novembre, in etate de 47 ani

HIGIENĂ.

Insomnia. Nimic nu e mai reu decât insomnia, nimic nu enervază și obosește pe om mai mult decât această patimă. In timpul stării de veghiere creerul usază nervii sei și se consumă el singur. In timpul somnului creerul se despăgubește. Dcă această despăgubire nu echivală cu cheltuăla, rezultatul este lesne de prevădut. De multe ori o noapte de insomnia e de ajuns ca să doboré pe omul cel mai tare și să-l facă incapabil de a se dedă la munca lui zilnică. Prea multe persoane supuse la insomnia recur la mijloce narcotice (adormitoare.) Acest obicei e foarte reu și nu isbutește nici odată. Din contră sunt o mulțime de mijloce bune și cu efect. Spre a se vindecă cineva de insomnia, de multe ori e destul să schimbe aerul și locul. Une-ori ori o compresă rece aplicată in regiunea stomacului său a ficatului provocă somn. Dcă somnul nu este adânc, ci intrerupt, să se reînnoiescă compresă rece, de câte or persoană suferindă se trezește. De multe ori se pôte obține somnul spălându-se său stropindu-se cineva cu apă rece inainte de a se culcă pe pat. La prânș și la cină nu e bine să se sôrbă licide calde ori ceaiu, căci la din contră s'ar puté declară insomnia. Dcă noptile rele sunt pricinuite de o stôrcere de puteri generală, trebuie să se mânance peste și câte puțin și des, și in cazul acesta sunt foarte recomandabile plimbările in aer curat.

Poșta redacțiunei.

Dlul A. P. Se 'nțelege c'a fost o greșelă de condeiu, in rubrica »Literatură și arte« din nr. trecut, titlul »Scriitorii și sculptorii români,« in loc de »Pictorii și sculptorii români.«

Alb. Nu putem intrebuință critica.

Mama. Secolul XVI. Mai stu-

diéză ș-apoi pôte mai târziu.

Bozias. Mulțumiri.

Cheja-mare. Așteptăm novela de mult promisă.

In vis. Dulce e. Nu se pot. Din cele populare vom alege.

Cernăuți. Nu putem intrebuință versurile.

Călindarul săptămânei.

Dumineca a 25-a după Rosalii Ev 8dela Luca, c, 10, gl. 8, a inv. 3

Țiua sept.	Călindarul vechiu	Călind. nou	Sôrele.
Duminecă	12 † Păr. Ioan Milostiv.	24 Emilia	7 24 339
Luni	13 † Păr. Ioan gură de aur	25 Catarina	7 26 338
Mărți	14 † S. Apost Filip.	26 Conrad	7 28 337
Mercuri	15 SS. M Gurie, Sams.	27 Virgilius	7 29 336
Joi	16 † Ap. și Ev. Mateiu	28 Günther	7 31 335
Vineri	17 Păr. Grig Neoces.	29 Eberhard	7 32 334
Sâmbătă	18 S. M. Plat. și Rom.	30 Andreiu	7 34 334

Proprietar, redactor respunțător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARUL LUI IOSIF LĂNG IN ORADEA-MARE.

UMOR și SATIRĂ.

Un profesor de la facultatea de medicină întreabă pe un bolnav de piept.

— Ce profesiune ai?

— Sunt musicant.

— Vedeți domnilor, ȓise profesorul cătră elevii sei. Suflatul continuu in instrumentul musical vatemă plămânii și adese-ori artistul se bolnăvește de oftică cum s'a bolnăvit și domnu acesta...

Apoi intorcându-se spre bolnav il întreabă!

— Cu ce instrument cânti?

— Cu vióra! respunse bolnavul.

Un filosof ȓicea că femeia, ca să fie bună, trebuie să intrunescă următorele condiții:

Să se asemene cu melcul, adică să stea in casa ei, dar să nu pue, ca melcul, pe spinare tot ce posedă; să se asemene cu ecoul, care nu respunde decât când este intrebat, dar să nu repete, ca ecoul, tot ce aude; să se asemene cu ciasornicul public, adică să fie esactă, dar să nu facă ca ciasornicul public al cărui șgomot se aude in tot orașul.

Procurorul. — Cum creȓi că e starea rănitului?

Medicul legist. Doue răni sunt mortale, iar a treia se vindecă sigur.

O slujnică, care bate un covor, întreabă pe alta:

— De ce o fi tocit covorul coconiței in partea asta?

— Se vede că e partea din dreptul oglindei.

Ștrul. — Ia spune-mi, Iȓic, cam cât valorez eu!

Iȓic. — O mie de franci!

Ștrul. — D'apoi bine, prostule, numai inelul ce-l port pe degetul ăsta face atăta.

Iȓic. — Apoi l'am și pus in socotelă.

Tata. — Ei, Nicușorule, ce să-ȓi cumpăr cadou?

Nicu. — Soldați de plumb, tătucule.

Tata. — Dar ȓie, Lizico!

Lisica. — Mie „ofȓeri“ de plumb!

— Ce sunt bancnotele?

— Bancnotele sunt bilete de liber parcurs pe calea vieȓii.

— Dar ce bôlă a avut nevastă-ta de a murit?

— O durere de cap și doi doctori.

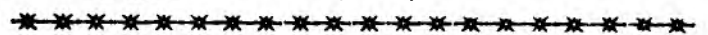
Distras.

— Daȓi-mi o marcă de 15 bani.

— Poftim.

— Cât costă?

Culmea laudei: să-ȓi laudi sôra.

Apropiindu-se finea anului, rugăm pe toȓi a-ceia cari încă nu ș-au achitat abonamentul, să binevoiescă a-l respunde cât mai curând, ca să nu fim silȓi a sistă espedarea foii.